

Received: Jun. 15, 2023 • Revised: Jul. 19, 2023 • Accepted: Aug. 11, 2023

การพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล The Curriculum Development of Elderly Entrepreneurship in the Digital Era

จิตรระวี ทองเถา (Jitravee Thongtao)¹

รุ่งโรจน์ สงสระบุญ (Rungroje Songsraboon)²

บุศรา นิยมเวช (Busara Niyomves)³

ปติตตา โอภาสพงษ์ (Patitta Opaspong)⁴

เอกภพ มณีนาวธ (Aegapop Maneenart)⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มุ่งพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาแบบการสร้างสรรค์ทฤษฎีฐานรากซึ่งเป็นวิธีวิทยาหนึ่งของกระบวนการค้นคว้าเชิงลึก เก็บรวบรวม

¹ อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ เลขที่ 19/1 ถนนเพชรเกษม เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 10160 และเป็นผู้พิมพ์ประสานงาน อีเมล: jitraveet@sau.ac.th (Lecturer, Faculty of Business Administration, Southeast Asia University, 19/1 Petchkasem Road, Nonghkaem District, Bangkok 10160, Thailand, Corresponding Author, email: jitraveet@sau.ac.th)

² อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม เลขที่ 38 ถนนเพชรเกษม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160 (Lecturer, Business Administration Faculty, Siam University, 38 Petchkasem Road, Phasi Charoen, Bangkok 10160, Thailand)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่ 2086 ถนนรามคำแหง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 (Assistant Professor, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, 2086 Ramkhamhaeng Road, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand)

⁴ อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่ 2086 ถนนรามคำแหง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 (Lecturer, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University, 2086 Ramkhamhaeng Road, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand)

⁵ อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม เลขที่ 38 ถนนเพชรเกษม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160 (Lecturer, Business Administration Faculty, Siam University, 38 Petchkasem Road, Phasi Charoen, Bangkok 10160, Thailand)

ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเนื้อหาจากความคิดเห็นจากความคิดเห็นของ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ประกอบการผู้สูงอายุ 2) กลุ่มผู้บริหารระดับสูงในสถานประกอบการ และ 3) กลุ่มผู้บริหารระดับกลางในสถานประกอบการ รวม 15 คน โดยใช้เครื่องมือ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ควรประกอบด้วย 1) การสร้างนวัตกรรม 2) การเขียนแผนธุรกิจ 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การตลาดออนไลน์ 6) การสื่อสารการตลาด 7) การวิเคราะห์ปัญหา และ 8) ระบบอีคอมเมิร์ซ

คำสำคัญ: หลักสูตร, การเป็นผู้ประกอบการ, ผู้สูงอายุ,บัณฑิตพันธุ์ใหม่

Abstract

The research aimed 1) to develop a curriculum of elderly entrepreneurship in the digital era (new graduate project and manpower for needs of the manufacturing to the Thai higher education policy of certificate (non-degree) in digital industry). This research was qualitative research and establishing the grounded theory methodology. This methodology was a part of alternative paradigm. Data were collected by in-depth interviews with semi structured questions in interview and non-participant observation. There were 3 key informants: 1) The elderly entrepreneurs, 2) High-level executives in the company, and 3) Middle-level executives in the company with totaling 15 key informants. The research result was found that elderly entrepreneurship curriculum in the digital era consisted of 1) innovation, 2) business plan, 3) strategy, 4) product development, 5) online marketing, 6) marketing communications, 7) problem analysis, and 8) e-commerce system.

Keyword: Curriculum, Entrepreneurship, Elderly, New Graduates

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้สูงอายุตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) (สหประชาชาติ ในประเทศไทย, 2565) หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ ในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาจมีการกำหนดให้ผู้สูงอายุเป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป แต่ประเทศไทยยังคงใช้เกณฑ์อายุ 60 ปีตามองค์การสหประชาชาติ โดยกำหนดในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ส่วนคำว่า สังคมสูงวัย (aged society) นั้น เป็นการอ้างถึงสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุต่อ

ประชากรทั้งหมด ซึ่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ แบ่งออกได้ 3 ระดับคือ 1) สังคมสูงวัย (aged society) หรือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด 2) สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (complete aged society) หรือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และ 3) สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) หรือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ปัจจุบันประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอยู่ที่ประมาณร้อยละ 16 ของประชากร ทั้งประเทศ ทำให้ประเทศไทยถูกจัดเป็นสังคมสูงวัย โดยมีการคาดการณ์จากตัวเลขสถิติประชากรศาสตร์ว่าในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ และในอีก 10 ปีหลังจากนั้น หรือในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดอย่างเต็มตัว ในขณะที่ข้อมูลจากปี พ.ศ. 2558 ระบุว่าโลกของเราได้กลายเป็นสังคมสูงวัยด้วยสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอยู่ที่ราวๆ ร้อยละ 12 ของประชากรทั้งโลก เมื่อพิจารณาในอีกด้านหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง โลกของเรากำลังถูกพัฒนาเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัวเช่นเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ปริมาณตัวเลขผู้สูงวัยดังกล่าวทำให้ในปัจจุบันจำนวนคนวัยทำงาน 4 คนจะต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุ 1 คน และในอนาคตสัดส่วนนี้จะมีค่าลดลงเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนคนวัยทำงานกลับลดลงเป็นอย่างมาก ตัวเลขนี้กำลังจะบอกว่า หากไม่มีการเตรียมการเกษียณอายุที่ดีมากพอ จะมีโอกาสประสบปัญหา “จนตอนแก่” อย่างแน่นอน เพราะไม่อาจคาดหวังให้ลูกหลานมาเลี้ยงดูได้เหมือนในอดีต (คนแต่งงานช้าลง และมีลูกน้อยลง) และสวัสดิการจากรัฐก็อาจจะไม่เพียงพออีกต่อไป (คนสูงวัยมากขึ้น คนวัยทำงานน้อยลง รัฐจัดเก็บภาษีได้น้อยลง งบประมาณไม่พอ และดูแลไม่ไหว) (สหประชาชาติในประเทศไทย, 2565) จึงเป็นที่มาของปัญหาในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการให้ความรู้เพื่อให้ผู้สูงวัยได้มีรายได้ต่อไปในช่วงหลังเกษียณแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะค้นหาปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หมายถึง การผลิตบัณฑิตแบบใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะเพื่อตอบสนองโจทย์ภาคการผลิตตามนโยบายการปฏิรูปการอุดมศึกษาไทย ประเภทประกาศนียบัตร (Non-Degree) (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) หมายถึง ผู้ที่ริเริ่มและยินดีที่จะรับความเสี่ยงในการลงทุนประกอบการโดยรวบรวมผสมผสานปัจจัยการผลิตทั้งหลายเข้าด้วยกันและนำสติปัญญา ความสามารถ ประสบการณ์ และวิทยาการด้านการผลิตและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อจัดการให้เกิดการจำหน่ายหรือการให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Bygrave, 1989)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจของการเป็นผู้ประกอบการ มีนักทฤษฎีหลายท่าน ได้แก่ Susbauer (1969) ได้กล่าวถึงปัจจัยแรงจูงใจที่มีความสำคัญมากที่สุดในการผลักดันให้ผู้ประกอบการออกจากสภาพการณ์เป็นลูกจ้างในกิจการของผู้อื่น และเป็นแรงกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการก่อตั้งสถานธุรกิจเป็นของตนเอง ขณะที่ Rissal (1988) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่มีอยู่ในตัวผู้ประกอบการที่สามารถใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการดำเนินอาชีพการประกอบการ และยังมีแนวคิดแรงจูงใจของ Maslow (1970) ที่ได้กล่าวถึงความต้องการ 5 ขั้นตอนไว้ด้วย

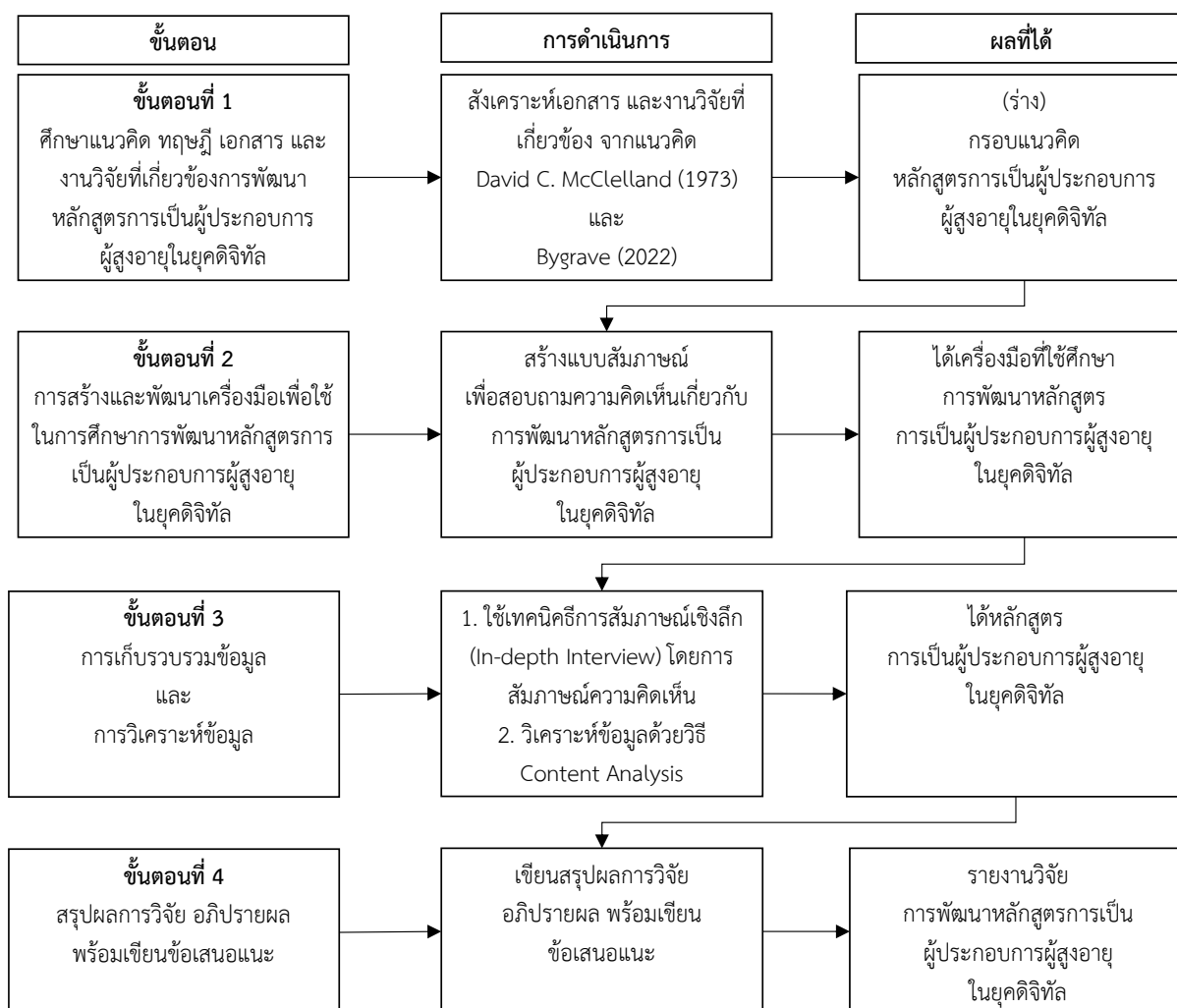
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการของ David C. McClelland (1973) นักจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยฮาวเวิร์ด เมื่อปี ค.ศ.1960 ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ 1) มีความกล้าพอสมควร ในกรณีที่ต้องใช้ความสามารถไม่ใช่อาศัยโชค มีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยวมากไม่พอใจกระทำในสิ่งที่ย่ำๆ จะเลือกทำสิ่งที่ยากพอสมควร เพราะเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง 2) ชอบแข่งขัน และหรือกระทำการแปลกใหม่ จะพากเพียรทำต่อเมื่อสิ่งที่กระทำนั้นมีความท้าทาย 3) มีความรับผิดชอบในตนเอง มักพยายามทำงานให้สำเร็จเพื่อความพอใจของตนเอง มิใช่เพื่อหวังให้คนอื่นยกย่อง ชอบมีเสรีภาพพอสมควรในการทำหรือคิดอะไรเอง 4) ต้องการทราบให้แน่ชัดว่าการตัดสินใจของตนมีผลอย่างไร และพยายามทำให้ดีกว่าเดิมอีกเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าการกระทำของตนบังเกิดผลประการใด 5) มีการคาดการณ์ล่วงหน้ามีแผนการระยะยาวเห็นการณ์ไกล 6) มีความสั่นตดในการจัดระบบงาน ซึ่งการค้นคว้าของ Charmaz (2006) ที่ได้กล่าวถึงการเลือกผู้ร่วมคิดแก้ไขปัญหา นั้น ผู้ที่มีความต้องการผลสัมฤทธิ์สูงมักจะเลือกผู้ที่มีความสามารถในการทำงานนั้นมากกว่าที่จะเลือกเพื่อนฝูง หรือผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างอื่น และ Bygrave (1989) ยังกล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้ประกอบการที่ดี ได้แก่ 1) ด้านความสามารถเข้าใจนวัตกรรมธุรกิจที่ตอบโจทย์ของ Pain Point และความต้องการของลูกค้าในยุคดิจิทัล 2) ด้านความสามารถเขียนแผนธุรกิจอย่างง่าย 3) ด้านความสามารถเข้าใจกลยุทธ์และเทคโนโลยีการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุนายุคดิจิทัล 4) ด้านความสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 5) ด้านความสามารถออกแบบและจัดทำการตลาดออนไลน์และสื่อทางสังคมได้ 6) ด้านความสามารถออกแบบและผลิตงานกราฟิก งานมัลติมีเดียพื้นฐาน เพื่อการออกแบบเอกลักษณ์และตราผลิตภัณฑ์ และเพื่อการสื่อสารการตลาดได้ 7) ด้านความสามารถวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งประยุกต์ความรู้ ทักษะ และการใช้

เครื่องมือที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาได้ 8) ด้านความสามารถติดตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านผู้ประกอบการ 9) ด้านความสามารถเป็นผู้ประกอบการที่สามารถจะนำพาธุรกิจให้เติบโตได้ในระดับเวทีโลก และ 10) ด้านความสามารถปฏิบัติงานในบริษัทอีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) ขึ้นนำทั้งในประเทศและต่างประเทศได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Sawangvoranard and Cruthaka (2019) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ พบว่า 1) ผู้สูงอายุ มีระดับความจำเป็นเกี่ยวกับทักษะทางปัญญาที่จำเป็น ในภาพรวม และทุกด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ พบว่า โครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย ได้แก่ (1) ผู้สูงอายุกับการเปลี่ยนแปลงภาวะสุขภาพ (2) การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ (3) การคิดแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ และ (4) การปรับตัวของผู้สูงอายุ ผลตรวจสอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดและมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ และ 3) ผู้สูงอายุมีทักษะทางปัญญาในภาพรวมและทุกด้านหลังใช้สูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาทักษะทางปัญญาโดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในการนำไปใช้พัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การออกแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิทยาแบบการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Methodology) ซึ่งเป็นวิธีวิทยารูปแบบหนึ่งของกระบวนทัศน์ทางเลือก (Alternative Paradigm) โดยมีจุดยืนทางปรัชญาที่มีลักษณะตามแนวคิดหลังปฏิฐานนิยม (Post positivist) (Vanitbuncha, 2015) เพื่อค้นหาปัจจัยสำคัญของการสร้างหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล จากแนวคิด 10 ด้านของ Bygrave (1989) ได้แก่ 1) ด้านความสามารถเข้าใจนวัตกรรมธุรกิจที่ตอบโจทย์ของ Pain Point และความต้องการของลูกค้าในยุคดิจิทัล 2) ด้านความสามารถเขียนแผนธุรกิจอย่างง่าย 3) ด้านความสามารถเข้าใจกลยุทธ์และเทคโนโลยีการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

4) ด้านความสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 5) ด้านความสามารถออกแบบและจัดทำการตลาดออนไลน์และสื่อทางสังคมได้ 6) ด้านความสามารถออกแบบและผลิตงานกราฟิก งานมัลติมีเดียพื้นฐานเพื่อการออกแบบเอกลักษณ์และตราผลิตภัณฑ์ และเพื่อการสื่อสารการตลาดได้ 7) ด้านความสามารถวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งประยุกต์ความรู้ ทักษะ และการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาได้ 8) ด้านความสามารถติดตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านผู้ประกอบการ 9) ด้านความสามารถเป็นผู้ประกอบการที่สามารถจะนำพาธุรกิจให้เติบโตได้ในระดับเวทีโลก และ 10) ด้านความสามารถปฏิบัติงานในบริษัทอีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) ชำนาญทั้งในประเทศและต่างประเทศได้

2.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2565

3. ผู้ให้ข้อมูลหลักการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อศึกษาการให้ความหมายและกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุ โดยได้เก็บข้อมูลจำนวน 15 คนจาก 3 กลุ่ม ในสัดส่วน 1:1:1 ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ประกอบการผู้สูงอายุ 2) กลุ่มผู้บริหารระดับสูงในสถานประกอบการขนาดกลาง และ 3) กลุ่มผู้บริหารระดับกลางในสถานประกอบการขนาดกลาง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือสำคัญในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัยที่ต้องมีความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล และเตรียมแนวคำถามการวิจัยที่สร้างจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีโดยใช้คำถามปลายเปิด นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ สมุดจดบันทึก และปากกา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) และใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) พร้อมการจดบันทึก (Field-Note) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลหลักให้บันทึกเสียงการสนทนา และให้ความสำคัญทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาตลอดการสัมภาษณ์ซึ่งจำเป็นต่อการสร้างแนวคิดและทฤษฎี

6. จริยธรรมในการวิจัย การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้แจ้งผู้ให้ข้อมูลหลักทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยบรรยากาศการสัมภาษณ์แบบผ่อนคลาย เพื่อให้

ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถให้ข้อมูลได้อย่างอิสระ อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้อาจส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจึงไม่เปิดเผยชื่อและข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้ผู้วิจัยยึดมั่นในหลักจริยธรรมการวิจัยและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสำคัญ

7. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิจัย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อตรวจสอบและยืนยันว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจดบันทึก จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบยืนยันกัน

8. ผู้วิจัยในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการจากการศึกษาค้นคว้าทั้งภายในประเทศและเอกสารทางวิชาการประเภทต่างๆ จากต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ในประเทศไทยโดยมีขั้นตอนดังนี้

8.1 การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and taxonomy) เป็นการนำข้อมูลโดยได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ เช่น ข้อมูลหมวดหมู่ผู้ให้สัมภาษณ์

8.2 การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

8.3 การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาไปเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อื่น เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น และผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) (Charmaz, 2006) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ออกให้เห็นเป็นส่วนๆ ได้แก่ 1) ด้านนวัตกรรมธุรกิจ 2) ด้านการเขียนแผนธุรกิจ 3) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ 4) ด้านการตลาด 5) ด้านเทคโนโลยี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นหลัก จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด และนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย ที่เป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของแต่ละกระบวนการ ขั้นตอนของการวิเคราะห์การให้ความหมายและการตีความ ได้แก่ 1) อ่านทำความเข้าใจและจับประเด็นหลัก 2) ให้รหัสข้อมูล 3) แยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล 4) เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อหาแบบแผนและความหมาย และ 5) หาข้อสรุปที่เป็นสาระหลัก และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) (Charmaz, 2006) ที่เป็นวิธีการสร้างข้อมูลสรุปจากข้อมูลที่ไม่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้ ได้แก่ การจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบเหตุการณ์ การวิเคราะห์ส่วนประกอบ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร

8.4 การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยถอดการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์จากโทรศัพท์
สมาร์โฟนให้ออกมาในรูปของข้อความแบบคำต่อคำ (Verbatim) 2) รวบรวมข้อมูลควบคู่กับการวิเคราะห์
ข้อมูล 3) ใช้เทคนิคการกำหนดรหัสหลายแบบ (Open Coding) เพื่อจำแนกข้อมูล 4) เชื่อมโยงข้อมูลตาม
ความสัมพันธ์ของรหัสเพื่อสร้างสมมติฐานชั่วคราว (Axial Coding) 5) ปรับปรุงและตรวจสอบความถูกต้อง
ของสมมติฐานชั่วคราวพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลจนสมมติฐานชั่วคราวนั้นถึงจุดอิ่มตัว
(Theoretical Saturation) และ 6) นำเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎี

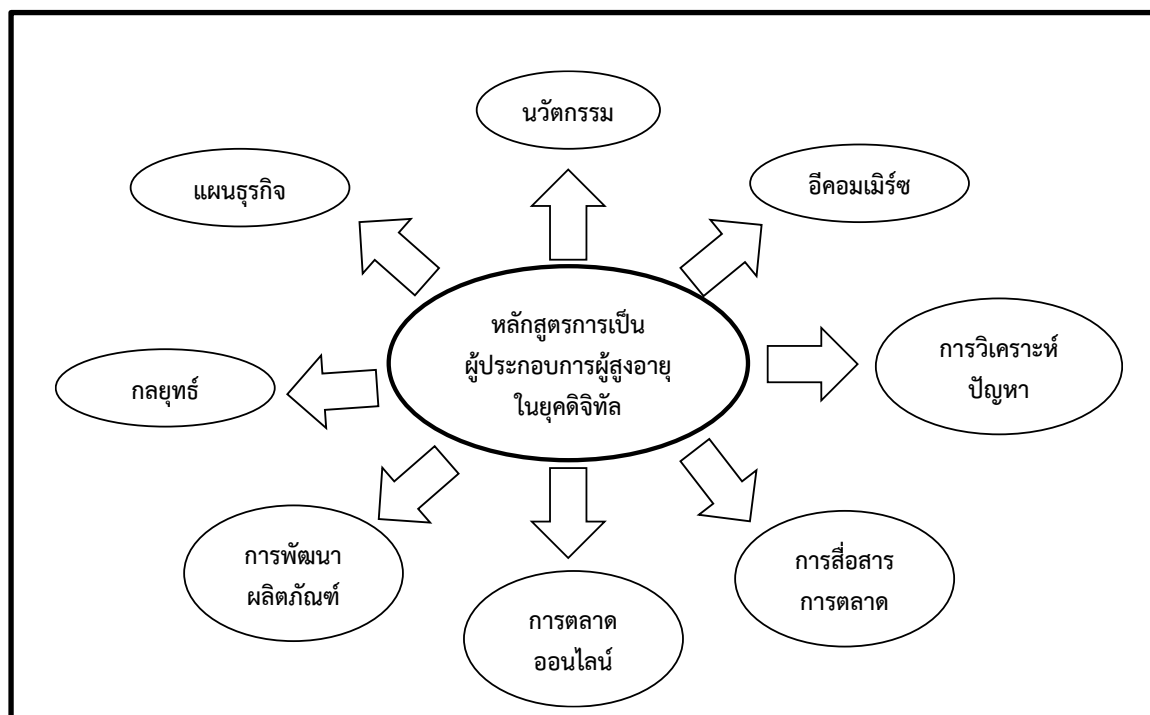
ผลการวิจัย

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ต้องการ
ให้ผู้ประกอบการผู้สูงอายุมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีความสามารถเข้าใจนวัตกรรมธุรกิจที่ตอบโจทย์ของ Pain
Point และความต้องการของลูกค้าในยุคดิจิทัล 2) มีความสามารถเขียนแผนธุรกิจอย่างง่าย 3) มี
ความสามารถเข้าใจกลยุทธ์และเทคโนโลยีการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล 4) มีความสามารถ
พัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 5) มีความสามารถออกแบบและจัดทำการตลาดออนไลน์และสื่อทาง
สังคมได้ 6) มีความสามารถออกแบบและผลิตงานกราฟิก งานมัลติมีเดียพื้นฐาน เพื่อการออกแบบ
เอกลักษณ์และตราผลิตภัณฑ์ และเพื่อการสื่อสารการตลาดได้ 7) มีความสามารถวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้ง
ประยุกต์ความรู้ ทักษะ และการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาได้ 8) มีความสามารถติดตาม
ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านผู้ประกอบการ 9) มีความสามารถ
เป็นผู้ประกอบการที่สามารถจะนำพาธุรกิจให้เติบโตได้ในระดับเวทีโลก และ 10) มีความสามารถ
ปฏิบัติงานในบริษัทอีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) ชำนาญทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ ตามลำดับ

สรุปเชิงทฤษฎี

จากงานวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ยังไม่เคยมีใคร
ศึกษามาก่อน และจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล
นั้น ผู้ประกอบการผู้สูงอายุควรมีความรู้ในเรื่องการสร้างนวัตกรรมธุรกิจที่ตอบโจทย์ของ Pain Point ความ
ต้องการของลูกค้าในยุคดิจิทัล มีความสามารถที่จะเขียนแผนธุรกิจอย่างง่ายได้ มีความเข้าใจในการ
กำหนดกลยุทธ์และเทคโนโลยีการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
นวัตกรรม สามารถออกแบบและจัดทำการตลาดออนไลน์และสื่อทางสังคมได้ สามารถออกแบบและผลิต
งานกราฟิก งานมัลติมีเดียพื้นฐานเพื่อการออกแบบเอกลักษณ์และตราผลิตภัณฑ์ สามารถสื่อสารทาง
การตลาดได้ สามารถวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งประยุกต์ความรู้ ทักษะ และการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับ
การแก้ไขปัญหาได้ โดยมีการติดตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิชาการด้าน

ผู้ประกอบการอยู่ตลอดเวลา เป็นผู้ประกอบการที่จะสามารถนำพาธุรกิจให้เติบโตได้ในระดับเวทีโลก และสามารถปฏิบัติงานในบริษัทที่มีระบบอีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) ขึ้นมาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ โดยผู้วิจัยทำการสรุปเป็นรูปภาพ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

ข้อสรุปทฤษฎีด้วยการสร้างกรอบแนวคิดทฤษฎีและบูรณาการเข้ากับข้อมูลจริงเพื่อนำเสนอต่อภาพที่ 1 พบว่า หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ควรมี 1) การสร้างนวัตกรรม 2) การเขียนแผนธุรกิจ 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การตลาดออนไลน์ 6) การสื่อสารการตลาด 7) การวิเคราะห์ปัญหา และ 8) ระบบอีคอมเมิร์ซ และปัจจัยที่ค้นพบนั้นยังสอดคล้องกับ Bellanca and Brandt (2010) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเป็นผู้ประกอบการที่ดีตามแนวทางของ Outcome-based Education (OBE) ประกอบไปด้วย การมีนวัตกรรมใหม่ การพัฒนาสินค้าและบริการอยู่ตลอดเวลา และให้ความสนใจเกี่ยวกับการทำธุรกิจผ่านระบบออนไลน์ และยังสอดคล้องกับ Sawangvoranard and Cruthaka (2019) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ประกอบการที่ดีควรมีความอดทนในการทำงาน และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปได้ดีในการพัฒนาความรู้ความสามารถตามแนวทางมาตรฐานอาชีพควรโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หน้าทำงาน สร้างเป็น

แผนภาพหน้าทำงาน สามารถแสดงให้เห็นโครงสร้างและความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบในมาตรฐานอาชีพได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Frese (2000) ที่กล่าวว่า การเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้นต้องมีความรู้ความสามารถในหลายด้าน ได้แก่ การสร้างนวัตกรรมใหม่ มีการเขียนแผนธุรกิจได้ มีการสร้างและจัดการกลยุทธ์ทางการแข่งขันได้ มีการสื่อสารการตลาด และมีการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ได้ดี

ข้อจำกัดงานวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ควรจะมีมากกว่า 3 กลุ่ม เพื่อให้เกิดการยืนยันข้อมูลว่ามีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะการเก็บข้อมูลในลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก ควรสัมภาษณ์ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีเสียงดังรบกวนเนื่องจากเวลาถอดเทปจะได้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเสียงดังแทรกซ้อน และความไม่ชัดเจนของเสียงที่บันทึก และข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งก็คือ ควรนำกรอบแนวคิดและสมมติฐานที่ได้จากงานวิจัยในครั้งต่อไปพิสูจน์หรือยืนยันความถูกต้องซึ่งอาจจะทำวิจัยในเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณก็ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวางแผนเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลเพิ่มเติมด้วยการหารือร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ และวางกลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มเติม
2. ควรวิเคราะห์ความต้องการของผู้ประกอบการผู้สูงอายุและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรฯ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการผู้สูงอายุในอนาคตอย่างต่อเนื่อง
3. การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลในรุ่นต่อไป เพื่อเตรียมตัวผลิตผู้ประกอบการผู้สูงอายุ โดยให้คำแนะนำ การเรียนรู้ การปรับตัว การฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการและเตรียมการในเรื่องทักษะความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ในอาเซียน และปรับปรุงหลักสูตร โดยปรับเนื้อหารายวิชาการเรียนการสอนอยู่เสมอให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมในยุคดิจิทัล ให้มีความรู้ด้านธุรกิจสมัยใหม่ มีทักษะด้านภาษาที่หลากหลายและการสร้างนวัตกรรมใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา กองส่งเสริมและพัฒนากำลังคน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่

เป็นผู้สนับสนุนให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร “การเป็นผู้ประกอบการผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล” รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ภายใต้โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ ในปี 2565-2566 นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาให้คำปรึกษา ดูแลให้คำแนะนำตลอดกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จนสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ดี

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *โครงการผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สหประชาชาติ ในประเทศไทย. (2565). *ผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สหประชาชาติ ในประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Bellanca, J. and Brandt, R. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Bloomington, Indiana: Solution Tree Press.
- Bygrave, W.D. (1989). The Entrepreneurship Paradigm (I): A Philosophical Look at Its Research Methodologies. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14(1), 7-26.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Frese, M. (2000). *Psychological Success Factors of Entrepreneurship in Owners in Africa*. California: Greenwood Publishing.
- McClelland, D.C. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and Personality* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Rissal, R. (1988). *A Study of the Characteristics of Entrepreneur in Indonesia*. Doctoral Dissertation, George Washington University.
- Sawangvoranard K. and Cruthaka C. (2019). The Training Development Curriculum Cognitive Skills for The Elderly. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 20(1), 207-215.
- Susbauer, J.C. (1969). *The Technical Company Formation Process: A Particular Aspect of Entrepreneurship*. Ph.D. Dissertation, University of Texas at Austin.
- Vanitbuncha, K. (2015). *Structure Equation Model by AMOS*. Bangkok: Chulalongkorn Printing.